Trở Về Đà Lạt

Sáng sớm ngày 8-4-2010, chúng tôi giã từ Ban Mê Thuột hay Đắc Lắk, một thành phố vươn lên sức sống và nổi tiếng về cà phê mang về cho đất nước những thu nhập lớn lao.

Trên chiếc xe thuê bao, chúng tôi đi theo quốc lộ 27, con đường duy nhất để trở về Đà Lạt, tuy đã được nhiếu lần sửa chữa nhưng đầy rẫy những ổ gà, nhưng quá lớn nên chị Lê Liên gọi là ổ voi. Chặng đường khoảng chừng 200 km nhưng chúng tôi phải mất 6 giờ mới tới vì còn viếng thăm biệt điện của vua Bảo Đại tại hồ Lắk và ngừng chân đây đó.

Khỏang 3 giờ chiều, chúng tôi tạt vào thăm vườn lan Vĩnh Mai tại gần thác Prenn. Chị Kim Loan, vợ anh Trần Văn Thu, chủ nhân vườn lan nhận ra tôi nên cùng chồng chạy ra chào hỏi. Năm ngoái, anh Thu đi vắng không được gặp anh, nên không được biết nhiều. Anh Thu cho biết, thân phụ của anh, ông Trần Văn Phát, tập kết ra Bắc năm 1954 và đinh cư ở Móng Cáy, năm 1975, trở về và thành lập vườn cây ở đây. Vườn lan này rộng khoảng 1 mẫu trồng lan rừng và lan công nghệ.

Ngay ở cửa vườn một cây Huyết nhung (*Renanthera coccinea*) cao 6-7 thuớc.

Năm trước khi tôi tới, vườn lan này đầy rẫy những cây Tiểu điệp (*Den. capillipes*), năm nay đã bán hết chỉ còn lại vài cây. Trái lại các thứ lan khác quá nhiều, nhất là cây Giáng xuân (*Aerides crossifolia*) sắc hoa tím hồng rực rỡ.

Ngọc điểm hải âu (*Rhynchostis coelestis*)

Thanh hạc (*Den. suzuki*)

Phượng vĩ (*Renanthera imschootiana*)

Vân lan (*Vanda pumila*)

Nhân nói đến cây lan *Vanda pumila*, anh Thu nêu ra thắc mắc có người gọi là lan Uyên ương thực ra cây lan này không phải chỉ có 2 hoa mà có khi ra tới 4-5 hoa. Anh cho biết theo các ông Sơn Hà, Kỳ và Ngọc Duy (đều quá vãng) là những người bạn của nhà văn Nhất Linh Nguyễn Tường Tam. Khi quá chán ngán với những mánh khóe chính trị lừa lọc, thâm độc, nên ông đã về ẩn cư tại suối Đa Tân La, mà ông gọi là suối Đa Mê, cách thác Prenn tại Định An chừng 13 cây số. Tại đây, ông đã lập một vườn lan và đặt cho lan những tên đẹp đẽ như Ngọc điểm, Dã Hạc, Giang Hương, Kim điệp v.v.. Tiếc rằng ông từ giã cõi đời quá sớm, nếu không chúng ta sẽ còn có nhiều cây lan với tên thanh lịch hơn nữa.

Bắt tay từ giã anh Thu, chị Loan chúng tôi về biệt thự Như Anh tại Đà Lạt. Chủ nhân là anh Trình và chị Mai chúng tôi đã gặp từ năm trước. Đây là một khách sạn tư gia với khoảng 6-7 phòng sạch sẽ và đầy đủ tiện nghi. Từ phòng khách, phòng ngủ, ngoài vườn chỗ nào cũng có lan cả. Cây lan đầu tiên chúng tôi chú ý tới là cây lan Bò cạp (*Arachnis annamensis*) khó tìm ra hình ảnh, cũng như cây lan bướm Long Châu (*Papilionathe pedunculata*) là 2 giống đặc hữu của Đà Lạt.

Lan Bướm Long Châu
Papiliolanthe pedunculata

Giáng hương quế nâu
Aerides houlettiana

Kiều lan
Calanthe vestita

Tiểu hắc lan, lan ruồi
Bulbophyllum nigrescens

Thanh Hắc lan
Den. hemimelanoglossum

Ngày hôm sau chúng tôi tới thăm vườn lan của anh Nguyễn Hữu Vinh, người đứng bên trái trong ảnh.

Vườn lan của anh trồng khá nhiều Miltoniopsis, một loài lan cần một khí hậu hơi lạnh.

Tuy vậy cũng có những cây lan khác vẫn nở hoa như:

Den. trigonopus

Renanthera imschootiana

Phượng vĩ vàng (*Renanthera citrina*) Phượng vĩ Việt Nam (*Renanthera vietnamensis*) và những cây lan Bò cạp (*Arachnis annamensis*) cao gần 3 thước.

Sau đó chúng tôi tới thăm vườn lan của chị Nguyễn Thị Tâm.

Trong thửa vườn rộng 300 m^2, chị trồng toàn những loài lan rừng như:

Mỹ dung dạ Hương
Vanda denisoniana

Tiểu anh hùng
Stereochilus dalatensis

Cây lan này thuộc loài Eria Nĩ lan (PHH), lan len (TH) trông giống như *Eria apertifera* hay *Eria eriopsidobulbon* nhưng hoa chưa nở khó lòng nhận diện.

Eria sp.

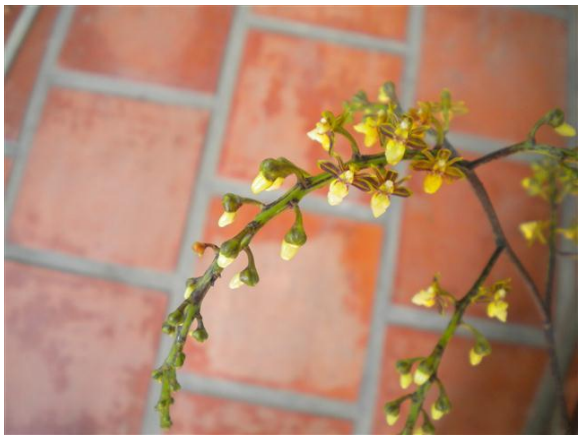

Kim chi *Cleisostoma birmanicum*

Chúng tôi đến thăm vườn lan Sang Còi. Mới có một năm qua nhưng vườn lan đã thay đổi vượt bực, có thêm phòng thí nghiệm để gieo hạt và cấy mô. Tất cả đều sửa đổi cho gọn gàng sạch sẽ nhưng chủ yếu vẫn là lan Hài.

Hài Hồng
Paph. delenatii

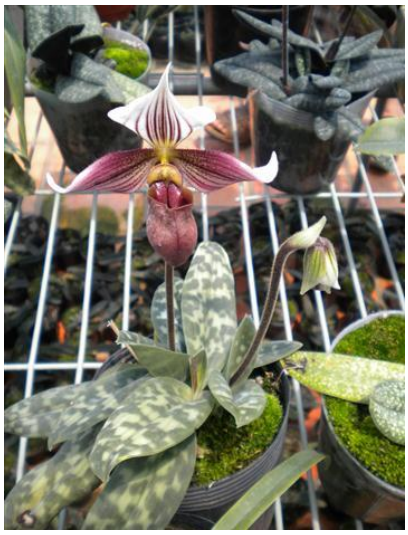

Hài tía
Paph. purpuratum

Hài Việt Nam
Paph. vietnamense

Hài vàng
Paph. hangianum

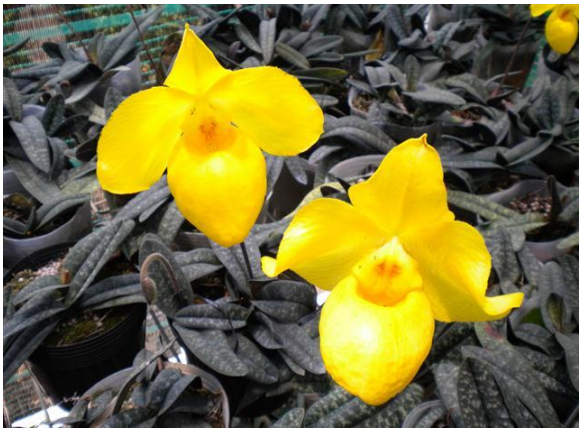

Hài Hằng
Paph. armeniacum

Chiều hôm đó chúng tôi tới thăm vườn lan của bác Lê Văn Thành. Tuy chỉ là vườn lan nhỏ hẹp của một người chơi lan tài tử, nhưng với 20 năm kinh nghiệm nên hoa nở tưng bừng vì chủ nhân gây được một vùng tiểu khí hậu với độ ẩm rất cao.

Thoạt vào trước cổng một khóm lan bướm Long Châu (*Papilionanthe pedunculata*), cao gần 3 thước, cạnh đó là khóm Phượng vĩ

Việt Nam (*Renanthera vietnamensis*) lớn chưa từng thấy. Khóm lan Trúc mành (*Den. falconerii*) và lan Bò cạp (*Arachnis annamensis*) mọc quây quần lấy nhau.

Các chậu lan Uyên ương (*Vanda pumila*) không phải chỉ ra 2 hoa mà tới 4-5 hoa cũng như lan Tóc Tiên (*Holcoglossum subulifolium*) mang những bông hoa trắng xóa to lớn.

Bác Thành còn rất nhiều cây lan quý không thể tả hết trong bài này xin được trình bầy trong một bài khác.

Sáng hôm sau nữa chúng tôi trở lại vườn lan của anh Lê Trọng Châu. Vườn lan của anh năm nay có thêm nhiều cây mới, nhưng vẫn là những cây lan hoa nhỏ phần lớn thuộc loài Bulbophyllum trong đó có nhiều cây mới lạ, các khoa học gia quốc tế chưa tìm ra manh mối. Loài lan này có trên 1000 giống mà mỗi cây thân, lá, hoa một khác nhau. Việc định danh và phân loại rất phức tạp, ngay cả những chuyên gia về giống lan này cũng phải mất nhiều thì giờ nghiên cứu, nhất là họ không có mẫu vật (specimen) trong tay. Anh Châu có 3 cây lan hoa nhỏ và đen toạt nhìn

trông rất giống nhau, theo tôi dò lan ở trên là *Bulbophyllum nigripetalum*, ở giữa là *Bulb. nigrescens* còn cây ở dưới quá nhỏ dù là chuyên gia cũng cần phải có kính hiển vi mới phân biệt nổi.

Bulbophyllum sp.

Bulbophyllum sp.

Bulbophyllum sp.

Bulbophyllum rufinum

Cây này chưa biết thuộc loài nào?

Anh Châu có quá nhiều lan, ngoài vườn, trong nhà đâu đâu cũng có lan, nhưng còn thiếu một "Cây Lan Biết Nói" để cùng anh bầu bạn sớm hôm. Nhưng chuyện này khá khó khăn, dễ gì kiếm được một người yêu thích hoa lan. Phụ nữ bây giờ phần đông ưa son phấn, mua bán, ăn chơi hơn là vùi đầu vào mấy cây lan "phải gió".

Dễ gì mà kiếm được một người mê lan, như cô Lê Liên đã thuyết phục được đức ông chồng là người "ngoại đạo" đi cùng với cô đi thăm lan đây đó.

Kết thúc những bài du ký về chuyến đi năm 2010, một lần nữa cám ơn các bạn mới, bạn cũ đã dành cho chúng tôi những cảm tình tốt đẹp và cho chúng tôi một chuyến đi kỳ thú khó quên.

Placentia 15-5-2010